

Negyedik évi folyam.
Pest, január 25-én 1857.

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj január—júniusig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a „Politikai Ujdonságokkal“ együtt csupán csak 3 ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Hajnik János.

Közlöttük már lapjainkban azon nevezetes hazafiak arcképeit s tanulságos életírását, kik a hir magasabb pályáin maguknak elismert nevet szereztek. Ugy hiszszük, hogy lapjaink, mik annyi földész és iparos kezén fordulnak meg, hivatásukhoz illő eljárást követnek, a midőn azon derék férfiak életével is megismertetik közönségüket, kik a szorgalom és munka mezején szereztek áldást neveikre. Fölösleges volna arról beszélnünk, minő messzeható befolyással bírnak a közjólétre azon derék férfiak, kik a hazai gazdaszat és ipar emelése által hazai jobblétünknek legközvetlenebb előmozdítói lettek : minők Korizmics, Morócz, Benkő, Hajnik, Encz, Horhy stb. kiknek sikerdús életpályája buzdításul szolgálhat a gyakorlati élet embereinek.

E nagy érdemű férfiak életírásának sorozatát ezennel megnyitjuk Hajnik Jánossal.

Hajnik János született Vácson 1811. évben közép sorsu s köztisztviselőben álló szüléktől. Iskolái végeztével az ügyvédi pályára készült, de csakhamar oda vágyott, hova valódi hivatásának elősejtelve ösztönzé, s a mezőgazdaság terére lépett át, gróf Károlyi Lajos jószágain a jeles Klauzál vezérlete alatt, s szenvedélylyel látott új pályájának gyakorlati s elméleti tanulmányai után, és csakhamar mint önálló tiszt, a rohonci intézet előadó tanára, s mint a juhászat körül kitünő ismeretekkel bíró intéző lön ismeretes.

A gróf Károlyi jószágokból 1848-ban báró Szina György érdi uradalma kormányát vette át, s mint ilyen csakhamar magára vonta a közfigyelmet fáradhatlan szorgalma, s czélszerű javításá által. — Innét ment Czenkre 1852-ben a nagy Széchenyi István eddig is széphírű gazdaságába, hol már teljesen szabad kézzel nyulhatván a keze alatti terjedelmes jószágok kormányzatához, majdnem bihetetlen gyorsasággal

veté meg alapját egy olly gazdaságnak, melly kevés év mulva egyike lesz, terjedelmét figyelembe véve, hazánk legnevezetesebb gazdaságainak.

Hajnik volt az, ki az egyszerű jelentéktelen Czenknek gyárpárt ajándékozott, ki a czenki ekéknek, vetőgépeknek s egyéb gazdasági szereknek roppant kelendőséget teremtett. Ő volt az, ki első sorban s nyomtérképpel szólalt föl a gépek alkalmazása mellett, mit ő segéd-szerűl ajánlott a kézhiány ellenében.

Ki Czenket látja, e belterjemes irány felé való nagy mérvű törekvésnek lehetlen szemébe nem ötlénie.

Láthatja, mint épülnek a majorok minden 500 nagy holdon, mellyek önálló földmivelés és juhászattal bírnak, jól tudván a rendező lélek, hogy képtelenség ezer holdakat egy-egy majorságból helyesen kezelni, láthatja a tömeges istállós marhatartást s hizlalást, láthatja a nagyszámu nemes juh államot, a mindenfelől gondosan összegyűlt trágyát, s a folyam s árkok iszapját vegytrágya halmokká alakultán, láthatja a répa hatalmát a gazdaszat országában, s mindenütt a rendet, a szorgalmat s az egész felett terjengő értelmet.

Mert az igazgató maga a gazdaszati értelem, erély, szenvedély, rend- és kitartás. — „Mindennap ugy dolgozzék a gazda — szereti mondani Hajnik — mintha csak ma lenne

ideje dolgozni s holnap már nem, mindig feszítve legyen a szorgalma.“ — Ki illy jelszó alatt küzd, annak haladni és czélt érni kell.

Ki a haza földjét, mellyet a gondviselés kezelésére bizott, gazdagon jutalmazóvá emeli szorgalma s értelme által, az közvetve a közjólét emelkedését mozditja elő, s bármilly szerény kis körben is valódi jótevője nemzetének.

Hajnik János.

A jó szolgál.

SÁROSY GYULÁTÓL.

Ez a szüre, . . . ez kalapja, . . . Ez kabátja, . . . Mindezt ő csak nyolcz esztendő Mulva látja.	Megérezzük hagyszabad vagy, Hogy közelgesz; És készülünk nagy örömhöz Nagy ünnephez.
Nyolcz esztendő! messze van még . . . No de semmi — Isten neki! jó szolgál, ha Meg kell lenni.	Lesz meleg ágy, puha kenyér, Hűvös árnyék, S, tán az Isten nyugalmat is Ad hozzá még!
Ládában van minden holmid Ereklyéje; Nem teszünk rá soha semmit, Csak melléje.	Lehuzzuk mi cifra ruhád És bakkancsod; Vizet adunk, hogy megmossad Kezed s arcod.
Édes anyám úgy vigyáz rá Mint a kincsre, Édes apám gyakran kérdi: Baja nincs-e?	Régi gúnyádnak kopatlan Minden szőre; Rád adjuk azt s leültetünk Asztalfőre.
Jött a kemény parancsolat: Hogy menned kell . . . El is mentél, tele is volt Szemed könnyel.	Itt fogsz élni mi közöttünk Békességben; Megélünk tán, csak az Isten Tartson épen!
S a mint kezét szülémnek Megcsókolád — Egy pár könnyet még apám is Hullatott rád.	Jó szülém mint fíjokat, Olyvást látnak, Én meg téged testvéremül Hú barátoknak.
Csak törd békén, mit rád mért az Erős végzet: A hideget, a meleget S az éhséget.	Istenem! csak ütne hát már Az az óra, Melly lábodat határozza Indulóra.
Számláljuk mi minden percét Az órának, S megérezzük tüstént, ha el- Bocsátának.	Tán szived, mely szülöimért Olly hiven vert, Megerszeret majd engemet is Ha megismert.

Zsidó-iskola,

az az : mit tanulhatunk a zsidóktól.

(Farsangi merengés.)

Irtta EDVI ILLÉS PÁL.

Az én édes jó Istenem irgalmából, e feltolakodott újvének sorompóin is átbujtatva lettem szerencsésen és elevenen; úgy hogy még-tovább is emberi alakban létezhetek a nap alatt, melyet (bölcS Salamonkint) olly igen jó minékünk nézhetni szemeinkkel. Mit én, magam elbizva, oda magyarázok, hogy ez a világtól elvont fogyatéék életecském még tovább is szükséges valamire. Én nem tudom, mire; de talán arra is, hogy Isten időt enged, elmondhatnom e lap közlőnyében; még-még többet azon érdekes tárgyak hosszú lajstromából, melyeket elmondani ez év folytán olly szívélyesen ohajtanék. És miután a bokros ünnepi teendőimet is legyőztem, s ismét szabadabban lélegzem: tehát visszatérek e választott Lapomhoz, mellyeni mozoghatásomban úgy érzem magamat, mintha sas módjára megíjjudnám.

Valamikor pedig én e Laphoz cikket írni leülök, mind akkor úgy képzelem magamat, mint egy roppant nagy templomban magas szószékre felálló szónokot, legalább is husz ezer embertől környezve, kik mindnyájan felém néznek és hallgatnak beszédemre; — kik előtt én viszont lélekben magamat irány megahajtom, őket tisztelettel üdvözölöm, még papsipkám is leteszem íróasztalomra, és így elkezdek írni Istennel. Ugyanis, én ilyenkor nem a muzsákat szoktam hívni segítségül, hanem a Jákóbnak öreg Istenét, és a názáreti nagy prófétának Atya-Istenét, kinek országa terjesztésében fáradozom minden iratimmal; őt kérvén, hogy keblemet ihlesse meg, miszerint tudjak írni agg koromban is mindig valami érdekest, tanulságost és olvasásra méltót; a nagy nemzeti közönség viszont találjon műveimben olvasmányt, leírásra méltót. S ilyennek itélem jelen cikkemnek tárgyát is. És most hát édes tollam, zsidók madarának tolla, szerzek vigán e nemzetről. De bezeg itt is hüven ám, ama harmadévi becsületes izraelitának hozzám bocsátott leveléhez*), mellyben műveimet így dicsérte meg: „Herr, Sie sind ein Wahrheitsliebender Schreiber!“ az az: Uram, Ön egy igazságszerető íródeák. Szép köszönetet e bókért! — (Akará talán mondani *Schriftsteller*, könyviro.)

Először is kérdem magyar olvasóimat, vajjon tudják-e, hogy e népfaj magyar czimének *Zsidó*, szószármazása mit jelent és miből ered, — holott ezt *Sidom*-tól, ezen palaestina város nevével alig lehetne származtatni? — Lássák önök, a magyar ezt a névszót is, mint sok több számtalan, közvetlen a tótól vette, ki pedig csufolni olly igen szeret. Tót szó ez, uraim, *zsid*, melly jelenti az izraelitát. Közvetve azonban származik ez viszont az olasztól, melly nyelven az izraelitát (másként hébert, másként judaeust), így nevezik *giudeo*,

kimondva *dziuidéo*. Melly szó mivel rövidebb, mint az öles hosszú *israelita* nevezet; hogy nyomásban és írásban mind én író, mind a betűszedők (kik nevemet már több mint 30 éven rakják), sok tért és fáradságot meggazdálkodjunk: azért jelen cikkemben e szót fogom használni készakarva.

És most kísérjenek engem t. cz. olvasóim mind végeztig, talán most sem leszek unalmokra. Mert itt már elborítja lelkemet a gondolatok özöne, midőn a világtörténelem széles folyamán e kis népfajnak, mint nemzetnek fölmerülését, közel 2000 évi életét és viszont eltűnését lelki szemeim előtt eléptetem. Milly roppant nagy időköz ez! képzelgéseim szárnyai elszibbadnak, ha fontolgatni akarom, mikor volt az, hogy Abrahám az egy Isten-imádás alapját a föld kerekéségén megvetette, mellynek kincsét aztán maradéki két évezredig gondosan őrizték és főtartották; — mikor volt az, hogy Mózsés, a Memphisi Faraóh udvarnak növelménye, e népet hatalmas karokkal nemzetté idomította, — mikor volt az, hogy e kisded nemzet a virágzás és dicsőség tetőpontján ragyogott, Dávid és Salamon királyok alatt, s a jeruzsalemi templom is fölépítettett; — mikor volt az, hogy e népfajnak nemzeti élete végpusztulásra eljutott; mikor Krisztus után 70. eszt. augusztushóban, a római fővezér *Titus* ez oktalanul daczoló maroknyi népet legyőzte, nyakát rabigába hajtotta, a szent várost földdel egyenlővé tette, a fényes templomot sem kímélvén meg, mellynek helyén ma egy nagyszerű török mecset áll; — mikor e hadparancsnok a híres templomnak kincseit, a frigidlátát, (abban a sinai két kőtábla töredékeit, Mózsés törvénykönyvét, Áron veszezejét, egy tele vödör mannat,) a sok szent edényt, az arany asztalt és azon a 10 arany kenyeret, lánczafüzött számtalan fogoly zsidó rabszolga kíséretében zajos diadalmenetben Rómába elhurezolta, honnét aztán azok az ötödik évszázad folytán, — midőn Genzerich vandál király által új Karthagóba, az áfrikai tengerparton épült székvárosba, átszállíttatni parancsoltattak, szerencsétlenül a tengerbe süllyedtek, következőleg a zsidóságnak e drága kincsei és nemzeti jelvénye maig is a földközi tenger fenéken rejlenek örök sötétségben. Rómában pedig mai napon is áll az a diadalkapu, melly alatt *Titus*, pompás menettel a székvárosba bevonult; de jaj! ez alatt zsidó el nem megy soha, később órányira kerülni, mert az meg van átkozva zsidóktól. . . . . No, de hová ragadtál el pajkos ludtoll? Hisz e nemzet itt már rég véget ért, és úgy teng elszórva a földszinén, mint egy vert had, sőt mint eleven mumia. Igen, uraim; de maradványai, mint hajótöredékek, fön uszkálnak jelenleg is az idők mérhetlen tengerén, és hírok emlegettetni fog a történelem mezején, keresztyénektől is mind a világ végezetéig. Lám az ígért föld *Falasztiin* név alatt, 1517. óta mint török birtok, ma is létezik. Lám a minden felekezeti áhitatos keresztyén híveknek legmagasztosabb bucsujáró helye ma is a szent föld, azaz: zsidóország. Lám maiglan a királyok és fejedelmek, ujdón született gyermekek kereszteléséhez a Jordánból hozatnak vizet. Lám a mi házassági ügyeinkben a rokonsági fokok meghatározásához alapul maig is a Mózsési törvények használatnak. Lám nekünk keresztyéneknek alig vitethetik végbe egy isteni szolgálatunk, alig egy szónoklatunk a nélkül, hogy e népnek nevét szájunkba vennők. Mert ezé a dicsekedés, hogy belőle jött ki a Messiás és Idvezítő, kinek tudománya az egész világot megváltoztatta. Csak igen kár, hogy a zsidók maguk ezt nem ismerik; azon felül pedig a mózsési tiszta vallástól messze eltávoztak, és vallásuk nagy részben czeremoniákká fajult.

De nem czéлом izgatni, valamint nem czéлом, hálátlan védő beszédet írni a zsidóság mellett, minőt tavál irtam a keresztyén nőnem mellett. Hanem czéлом a népfajnak fényoldalát minden bordáival t. cz. olvasóimnak fölvezetni, ezzel a keresztyének és zsidók közötti fojtott gyűlölséget szüntetni, a kölcsönös türelem lelkét pedig ébreszteni. Annyit azonban zsidófelebarátinknak meg kell mondanunk szakálukba nyíltan, hogy itt az ideje, miszerint ők is, mint a török szomszéd, engedjenek a kor hangos kívánatának, és a reformot vegyék munkába, minél előbb kimondván az igazat: „Önöket, zsidó lakostársaink, e hazában teljes jog-egyenlőségre emelni, tökéletesen emancipálni és meghonosítani nem lehet, mignem a tiszta mózsési valláshoz visszaterendenek, és a Talmudról végképen lemondanak.“ A reformiszony miatt van, hogy önök az európai országokban, minden kísérletet után is, tökéletesen emancipálva még alig vannak másutt, mint a hessen-kasseli kis tartományban, és májnai Frankfurtban Rothschild ősi lakó városában; még talán Francziországban, Holland- és Belgiumban is 1792. óta lobog a zsidó-fölzabulás zászlója; megerősítve a Napoleontól parancsolt, 1807-ben Párisban tartatott nagy Sanhedrin (főzsinat) által. De az e zsinaton megállapított elvek*) az említett országokon kívül nincsenek bevéve nyilvánosan. Sőt Spanyolhonból s hazánkban a bányavárosokból kizárva a zsidók jelen korunkban is.

Reformált zsidót látni, nekem még nem volt szerencsém; és ha egyet Pamphiliából, Kappadóciából vagy bár honnét hozva pénzért mutatnának itt Kemenesalján: bizony szívesen megfizetném a belépti díjt, csak hogy láthatnám a ritka embert. De azért elhiszem, hogy léteznek *in petto* olyanok sokan; és létezik egész felekezet is szintén reformált zsidókból álló; névszerint Krimióban, és más vidékein a török és orosz birodalomnak keletföldön. Aztán illy reformált zsidók ugyan ott az u. n. *Karaiták*, végre az Afrika keleti szélén fekvő *Abyssinia* czimű országnak összes népe, melly tisztán zsidóság, és egyedül a mózsési törvénynek hódol. Hinni akarom pedig, hogy felvilágosult, mivel és reformot ohajtó zsidó, hazánkban is rejlik a sokaságban nem egy vagy kettő, hanem egész legiónyi, sőt rabbik is; csak hogy nem birnak önhatalmukból egyesülni, — mint pl. a pesti zsidóságnál is a legköze-

*) Lásd: „Vasárnapi Ujság“ 1855, lap 199.

*) Magyarra fordítva a szelleműs Löw Lipót főrabbi által, ki jelenleg Aradon van, e czím alatt: „Zsidó-vallás-elvek.“ Pápa, 1848. 8dr. 44 l.

lebben 1855-ben tétetett reformi kísérlet megbiusult, és a reformot ohajtó párt szerencsétlenül megbukott.

Mindezek daczára a zsidók szeméink előtt igen érdekes népfaj. Ebből jöttek ki szerte-szórátásuk után is minden helyen és időkorban világszerte híres nagyevű tudós férfiak, minők Gerzon, Spinoza, Maimonides, Mendelssohn stb. Ebből számlál honunk sok kitünő kereskedőt, bankárt, iparost, művészt, orvost, ügyvédet és katonát is, — közülök a cs. k. hadseregben 12 ezer levén közvitéz, és 500 főtiszt. De ez észrevételeken kívül e népfajon, úgy is, a mint van, nemcsak sok jó, szép és dicséretes találattik; hanem olyan is, a mi méltó, hogy azt tőlük eltanuljuk és miénkbe tegyük, — mint ezeket mostan immár elősorolandjuk.

(Vége követk.)

A gyógy-testgyakorlat ügyében.

(Levél a V. U. szerkesztőjéhez.)

T. szerkesztő ur!

Ön a viznek életét egészségét köszöni, remélem hogy tölem, ki szintén a vizgyógymód híve vagyok, nem tagadja meg azt a kedvezményt, hogy egyes lapjában a gyógytestgyakorlatot mint a vizgyógymód méltó testvérét a közönségnek bemutathassam *). Egy emlőről szakadva ugyanazon szellem lelkesíti mindkettőt, különböző eszközökkel bár, de ugyanazon egy célra törekszenek. Megélhetnek külön is, de egyesülten bámulatos eredményeket mutatnak fel. Ugy tekintem őket, mint kik közös háztartásra teremték, egyik a gazdaságot kormányozza, másik a ház körül mindent rendben tart, minden eszközt jó karba helyez. E hasonlat valóban talál e két testvére. A vizgyógymód a test háztartásában nem tekint a részekre, ő megerősíti, föleleveníti az egész testet; a gyógytestgyakorlat a test egyes részeire veti figyelmét, minden izecskét megmozgat, felfrissít, az egyes darabokat helyezi jó karba, s így szerez összhangzást az egészbe.

Sajátságos, talán eredendő büne az embernek, hogy először a távolabb fekvő tárgyakon jártatja tekintetét, alig méltatja figyelemre azt, mi közelében van; a csillagok utjával már rég tisztában volt, midőn a földről még azt sem tudta, hogy lapos-e vagy gömbölyű; a gyögyszerek között is előbb a föld legtávolabb vidékeiről gyűjtött fűvekkel, a föld mélyéből kihozott ásványokkal tett próbát, míg reá jött, hogy a természet melly környezi, s saját testének ereje a leghathatósabb gyógyerővel birnak. Időbe, sok időbe telt, míg az ember a hozzá közel álló természetes gyögymódokhoz, a vízhez és testgyakorlathoz folyamodott. Talán ennek a kornak, ennek a mostani civilisatioval együtt járó természet-ellenes életmódnak, s a belőle eredő számtalan betegségeknek kelle először jöni, hogy az ember ismét szükségesnek érezze visszateretni a természet kebelébe, mellytől még nem volt olly távol mint most, hogy kényszerítve legyen a természethez melly ellen vétkezett, folyamodni segítségért. Valóban ez a mostani civilisatio, vagyis helyesebben mondva, ez a felfordult életmód, melly által az értelmiség s érzékenység, a test az izmok rovására fejlesztetik — oka egy sereg új — legalább mostanság sokkal általánosabb betegségeknek. Az anyag és szellem közt nincs meg a kellő összhangzat, a tétlenségre kárhóztatott izmok elsatnyulnak, elvesztik elevevényüket s megszűnnek szolgálni a testet. Ezzel egyszersmind rendetlen lesz a vérkeringés, a szív, a lélegző- és emésztő szervek nem tudják teljesíteni kötelességeiket. Így szaporodni látjuk azoknak az erőtlen, ingerlékeny gyermekeknek számát, kikre a természet csak kellemetlenül hat, a hypochondriával vesződő férfiakat, a hysteriában szenvedő nőket. A tulságos ingerlékenységben megtaláljuk alapját a gyermekek és nők sorai közt mostanság annyira divatos görösöknek. Az izom-gyengeségből ered a sok szerencsétlen szülés, ez teszi a gyermekágyat félelmetessé, veszedelmessé. Innen keérülnek ki az alhasi bajokban szenvedők az ő halvány mogorva arcaikkal, az elme-betegek, kiken kezdetben nem látni egyebet, mint, hogy semmi sincs inyökre, hogy minden lehangoló, ingerlő, bosszantó rájuk nézve, s végre itt kényül a tudó vészesek egész serege, kiknek tüdeje görbedt összeeső mellkasban mecsevészik.

Az itt elősorolt betegségek s még száz más csapása, átka a mostani emberkornak. Ezek ellen lépett fel biztos gyögyszerül a gyögtestgyakorlat. Ezen gyögymód nálunk teljesen ismeretlen, azért hideg közönyös fogadtatásra lehetne készen, ha ajánló levelekkel nem jönne, mellyekből kitünik, hogy születése helyén fényes rangra van emelve s valahol csak körütat tett, mindenütt tisztelet- s szives fogadtatásban részesült. Szabadjon itt származásáról s a rangról, mellyet hazájában elfoglalt, megemlékezni.

Svédországban, hol olly sok jeles, nagy ember született, a mult század végén e jelesek sora még egygyel szaporodott. Ekkor született Ling, ki mint költő és bölesész hazájában tiszteletet, mint testgyakorló az egész világ előtt nagy nevet szerzett magának. 1818-ban mint testgyakorló működött egyik svéd egyetem mellett. 1831-ben a svéd rendeknek a testgyakorlat ügyében egy emlékiratot nyújtott be, mellyre a rendek elhatározzák a testgyakorlatot nemzeti ügygyé tenni, s pénzsegélyt rendeltek egy a fővárosban fellállítandó testgyakorló intézetre. Ezen intézet Ling felügyelete alatt 1834-ben megnyílt s vezetése alatt maradt haláláig, mikor tanítványa Branting tanár vette át, hogy a Ling által megkezdett alapon tovább mivelje. A Ling által választott alap annyira egyszerű, annyira természetes, hogy bárkit kielégít, mindenki megnyughatik rajta. Ling úgy tekint az embert, mint kiben a test és lélek elválaszthatlanul egygyé van forrva. Innen célja az embert boncz-

élet- és lélektanra alapított testgyakorlat által tökéletessé fejleszteni, a testi erők czélirányos kimivelésével együtt erősíteni a kedélyt és jellemet. E czélt természetesen el nem leheté érni az eddigi testgyakorlat fogásaival, e végre szükség a test szervezetét ismerni úgy, a mint a boncz- és lélektan tanítja. Ezért Ling és Branting is gyakorlatilag foglalkoztak e tanokkal, csatlakoztak Stockholm legjelesebb orvosai és tanáraival, s gondoskodtak, hogy e tanok növendékeik előtt se maradjanak idegenek.

Ezen boncz- és léleltani előismeretek nyújtottak alapot a testgyakorlat természetes és okszerű kifejtésére. Számos éven át folytatott kísérletekkel kipuhatták, hogy az egyes izmok és izomnyalábok milly hatással vannak az egész test szervezetére, hogy a hosszas gyakorlás, az ismételt mozgás milly befolyást gyakorol a benső részekre, az agy- és gerinczvelőre, a szívre, tüdőre, a vérkeringésre. Ezen kísérletek, mellyekben a hatás így ki van számítva, ki van tanulva, a gyógytestgyakorlatot körülbelől kétezer féle mozgással gazdagították. Más szókkal a gyógytestgyakorló kétezerféle mozgást képes tenni és tétetni a test különböző részeivel, mellyekről mindenikről tudja, milly hatást gyakorol a testre, mit fog eredményezni.

Ennyiből is látható, hogy a svéd testgyakorlat nem az a szökdösés, birkozás, hajlongás, mellyet mi a testgyakorlat név alatt ismerünk, sőt épen ellenkezőleg előtte az ilyen mint alappal nem bír s a test egyes részeit a többinek rovására kifejtő mesterség veszedelmes. A svéd testgyakorlat nem tesz, nem tétet mesterfogásokat, hanem megmozgat külön-külön minden izmot, egyszerű gyakorlatokon kezd, s úgy megy sorban fokónként a bajosabb összetettebb gyakorlatokra. Ez a szabályos, fokozatos erőgyakorlat, melly így a boncz- és lélektanon alapul, legbiztosabb eszköze a test kifejtésének.

Igen, a svéd testgyakorlat minden ága, mind a nevelési, mind a katonai, mind a szépművészeti, mind a gyögyszati testgyakorlat, az emberi test szerkezetének tökéletes ismeretén, a boncz- és lélektanon alapul. Nem természetes-e, hogy e józan természetes alapra fektetett rendszer, miután már 20 éve nemzeti ügygyé lett Svédországban, s fényes eredményeket mutatott fel, köz elismerésben részesült. A svéd büszke testgyakorlatára, tudja milly kincset bir benne, s a stockholmi intézetet hazája egyik fénypontjának tartja. Mindenki lelkesedéssel szól róla, az orvosok nem tagadják meg tőle elismerésüket, készséggel küldik Brantinghoz az oda alkalmas beteget, s az orvosi lapok, mint kórházakból szoktak, ez intézetből is közölnek gyöggyitási eseteket. Innen elterjedt a testgyakorlat minden iskolába, árvaaházba, katonai növendékbe, s az egész hadsereg között. A tiszteknek testgyakorlatot is kell tudniok, sőt a középponti intézetben egy tanszaktot kell bevégezniök, hogy katonáikat szabályszerűleg oktathassák. Az intézetek számára a középpontban képzett tanítók mindnyájan boncz- és léleltant is hallgatnak, s késsel kezökben gyakorolják is magokat, hogy elméletileg is otthonosak legyenek a szakban, mellynek apostolaivá szögödtek.

Illy tevékenység, részvét, és siker a szomszéd országokban keltett először figyelmet, Norvég-, Dán-, Orosz-, utóbb Poroszországból jöttek részint magános, részint kormányoktól kiküldött orvosok, hogy eltanulják s hazájokba átültessék a svéd testgyakorlatot. Ma már mind ez országokban virágzó intézetek léteznek; kivált a gyögtestgyakorlatban Poroszország olly jeles, olly egyszerű intézeteket mutathat fel, mellyek nemcsak versenyezhetnek, hanem sok tekintetben felül is mulják a svédországi anyaintézetet. Itt tanultam megismerni gyakorlatilag e gyögymódot, miután már leírásból ismertem, annyira, hogy egyszerűsége meglepett, s hathatósága felől nem kételkedtem. Az olvasónak az illynemű intézetről, s a gyögtestgyakorlatról legbiztosabban, s legegyszerűbben vélek fogalmat adni, ha egy illy intézetbe vezetem, s vezetem épen abba, mellyben én az első gyakorlati oktatást vettem, melly mustakép lebegett előttem, midőn hazánkban az első s eddigelő egyetlen illynemű intézetet megnyitottam.

Berlin egyik legnépesebb utcájában van a gyöggyeterem, mellynek élén a mint orvos, mint író egyiránt ismert, egyiránt tisztelt főorvos Neumann áll. Midőn én először e terembe léptem, Neumannt és 3 segédét mintegy harmincz beteg körében foglalkozva találtam. A betegek, kiket itt gyöggyitanak, nem csak ollyanok kik orthopádi intézetbe valók, görbék, kinöttek és nyomorékok, hanem ollyak is, kikről alig hinné az ember, hogy betegségek ezzel a móddal gyöggyitható volna, millyenek az idegrendszer, tüdő, alhas, véredények betegségeiben szenvedők. Midőn én az intézetet látogattam, gyöggyitás alatt voltak s napról napra növekedő sikerrel gyöggyittattak: *köszvényesek, rheumások, aranyerek, májdaganatosok, alhasi bajokban, szük mellűségben, tüdőhatarban, tüdőgömbökörban* (tuberculosis) szenvedők, s ollyanok kiknek tagjaik *szélhűdött* vagy *zsugorodott*. — Midőn a beteget megvizsgálják, betegségét meghatározzák, gyöggyyszerül néhány mozgási gyakorlatot rendelnek nekik. Minden mozgásnak meg van az ő orvosi célja, vagy erősíti az idegeket, vagy átviszi az idegek érzékenységét egészséges tagokra, majd a gyomor izmait erősíti, hogy az emésztés és kiürítés folyama rendben tartassék. Az előirt mozgásokat recepten kapja a beteg az igazgatótól; valamellyik segéd gondoskodik, hogy a receptre írt mozgásokat sorban mind megkapja a beteg az alatt az 1—2 óra alatt, mellyet naponkint a gyöggyeteremben tölt. Ezen mozgások részint cselekvők, részint szenvedők, az az : vagy ollyanok, hogy a beteg maga hajtja végre, vagy ollyanok, hogy a segéd téteti meg a beteg testtel.

A cselekvő mozgások közt láttam pl., hogy a kart és lábat emeli, nyújtja, görbiti, forgatja a beteg, majd teste fele részét hajtja meg, oldalfélt, előre, vagy hátra. A szenvedő mozgások is majdnem ollyanok, csak hogy itt a beteg nyugottan van, tétlen tagjait egészen a segéd hozza mozgásba. Most a lábakat nyújtja, görbeszti térdbe vagy töbe, majd a karokkal teszi ugyanazt, vagy forgatja kerekén körbe a mennyire alkata megengedi. Némellyiknek egyes izmait veszi elő, azokat feszíti, gyurja, kopogtatja, rizza, huzza, másikk-

*) Örömmel adunk helyet e figyelemzető szövegnek s épen saját tapasztalásunk nyomán ohajtjuk, hogy szenvedő embertársaink figyelmé minél nagyobb mértékben forduljon e jótékony eredményű két gyögymódra, mihez igen kedvező alkalmat nyújt Dr. Siklósy urnak czél szerűen rendezett budai vizgyöggy- és testgyakorló intézete, ki az utóbbira nézve, úgy tudjuk, egy jól felszerelt külön gyöggyetermet bir Pesten is. Szerk.

nak hátgerinczét vagy fejét verdesi gyöngéden össze vissza. — Minden mozgásnak meg van határozott mértéke, meg van kiszabott ideje, egyik sem tartat tovább, mint meg volt rendelve.

Természetesen, ezred részét sem irtam, irhattam le a mozgásoknak, melyeket a beteg egy illy intézetben gyógyszer helyett kap, de talán ezzel is sikerült a figyelmet fölbreszteni gyógymódunkra. — Csupán annyit teszek még hozzá: ne higye a beteg, hogy ha még egyszer annyira szenved is, hogy ezek a mozgások kiállhatatlanok, hogy terhére lehetnek. A segéd elegendő tapintattal bir legelső kézfogással megmérni a beteg erejét s ahozképest vezetni a mozgásokat, hogy azok a betegre nézve fárasztók, fájdalmasak ne legyenek. — Hat hónapja már hogy saját intézetemben van módomban látni, tapasztalatokat tenni sokféle beteg körül, de a legtöbb fájdalomról panaszkodók, s a leggyöngébb betegektől is soha sem tapasztaltam a mozgások iránt az irtózatnak s undornak azt a nemét melly a kanál-orvosság ellen olly gyakori a betegnél. — Igy ez nemcsak biztos, hanem egyszersmind a legkellemetesebb gyógymódok egyike.

Dr. Siklósy Károly.

A Dom Miguelezred hajdan és most.

VAS GERESENTŐL.

(Vége.)

Kötelen fogták egykor katonának azt a parasztleányt, kinek semmie sem volt az égboltozat alatt. Ha az ellenséget az országba törni látta, nem féltette hat ökrét, hogy az ellenség megegye, hisz ő csak a másét hajtogatta; — nem bánhatta a házát, hisz ő zsellér volt csak; s mégis a rohamban olly eszeveszeten csatázott, mintha tigris volna, mellynek kölykeit elszedték, s pára szakadtáig akarná megboszulni magát.

Nem tagadta meg magát a vér, a magyar böcsületét védelmezte s azt a zászlót, melly büszkén lengett előtte a golyózapor között, s az egyszerű fiu megemlékezék azon esküről, mellyet annak a zászlónak fogadott.

A mi legényünk katoná lett, s elvitték háborúba, hol a legutolsó nyul is nagyobb bátorságban van, mint az ember, ki azért kelt föl, hogy reggel embert ölhessen, s azért fekszik le, hogy kinyugodván magát, ismét emberöléshez foghasson.

Az olaszországi csatázások alatt a Dukaezred talált elég tennivalót, s egykor a fősergnek közepe éjszakára betöretvén, a Duka-ezredből egy szakasz folytonos tüzelés alatt egy völgybe huzódott.

Az előre törekvő ellenség nem merte folytatni az üldözést, mert a sötétség bizonytalanná tett minden lépést, így kénytelenek voltak megállapodni.

A hátráló sereggel az utánnomuló francziák is megzavarodának, s mire kihajnalodott, némelly franczia csapat azt sem tudta, jobbra keresse az osztrákokat, vagy balra.

E kétségnek véget vetendő, a francziák előrseiket előbbre bocsáták, hogy a helyzetet tisztázzák ki, s így lön, hogy a figyelmes előőrsek a hegynek menve, minden hangra figyeltek.

A mult estén a Dukaezredből egy dobos maradt el s egy közlegény, — mindketten súlyos sebben sinlődvé, a völgy mélyében maradtak el, s mielőtt megvirradt volna, a dobos meghalt.

Egyedül maradt a másik, s a mint egyszer kiáltott, ha netán valahol élő ember volna, észrevette, hogy az egész völgyön át visszhangozék a kiáltás, mintha száz ember kiáltaná ugyanazon egy szót, pedig egyedül van.

Utóbb a fiu tartván attól, hogy ellenség kezére kerül, ha a

völgyben érik, a dobhoz huzódott, és koronkint rávert a dobra, mellynek hangja az erős visszhangzás által igen szépen képviselt egy ágyút.

A franczia előőrsek már a hegyoromhoz huzódának, s ekkor hallva a puffanást, rögtön visszahuzódának azon jelentéssel, hogy a völgyön felül ágyúszót hallanak.

A csapat megállt, jobbra balra jelentést tőnek, s az egész vonal hátulról várta a parancsszót, ez alatt pedig az osztrák közep-test sorakozván, minthogy a francziák előnyomulása várákozáson fölül elmaradt, a francziák irányának indult.

Az előőrsek a Dukák voltak, s őket is meglepte a koronkint ismétlődő puffanás; de az örsök parancsolatuk folytán a völgynek huzódának.

Semmi füst, csak ágyúszó, — a Dukák már a fák közül is kifejlődének, s nem sokára megismerik az elmaradt pajtást, mellette pedig a dobot.

Az ezredes épen előre lovagolt, s látja a különös csalódást, és a táborkari tiszték előtt egyszerűen megmagyarázta a dolgot, mi tartóztathatta vissza a francziákat.

„Mióta vagy itt, fiam? kérdi az ezredes a sebesült fiut.

„Még az éjszaka elmaradtam sebem miatt ezzel a dobossal.“

Mutatja a szegény fiut, kit is már dobszóval sem lehet álmából fölbreszteni.

„Rég óta dobolsz?“

„Vagy három órája vergetem itt, óbester uram, most észrevettem, hogy nagyot szólt, aztán azt gondoltam, hátha a francziák ijedtükben ágyúnak vélik, s azt tartom, ugy is volt.“

„Nem láttál francziát?“

„Egy bogarat sem láttam, óbester uram.“

„Ember vagy, édes fiam, — mondja az ezredes a lóról leszállva, s azt mondja a fiunak :

„Ülj föl erre a lóra, majd fölsegítek.“

„Hogyan lehetne az méltóságos óbester ur, nem közember alá nyergelték azt.“

„Föl fogsz ülni, ha parancsolom,“ — mondja a főtiszt fölkapván derekánál a fiut, és csakugyan fölsegélé a lóra.

A dobot a táborkari tiszt vette föl, hogy e de-

rék eszköz se maradjon hálátlan kézre. — Midőn az ezredes a csapat elé érkezett, a csudálkozó csapatot „tisztelegésre“ vezénylél, aztán pedig az egész sor előtt harsányan mondá ezen szavakat :

A jó vitéz bizton megérdemli, hogy az ezredes lovára ültesse, maga pedig gyalog menjen mellette az uton.

Ezért küzdenek olly vitézül a Dom Miguelek.

* * *

Még az a csuda is megtörténik néha, az 1855-ik esztendőben egész Bécsnek csudájára meg is történt, hogy a katonabörtönön fehér zászló lengett, egyszerű jeleül, hogy az egész ezredben nincs egyetlen egy rabnak való ember, kinek helye e szomorú tanya lehetne.

Ott, hol a fegyelem fogalma irgalmat nem tűr, hol a nagy eseményekért a szigor áll jót, s a fővezér tudja, hogy ezer embert bátran a halálnak küldhet; mert a ki hátra megy, megy a dicsőség elől, hátul is meg fog halni csupa gyalázatból, — mondom illy körülmények közt a szigor egy fohászbán is hibát talál és senki sem csudálkozik, ha a börtön előtt ör áll; de annál inkább csudálkozik, ha a fehér zászló leng ki a börtön ablakából, mellyen át nincsen, ki a szabadulásra vágnék.

Ezer meg ezer ember szaladt össze e látványra, s az őrállás előtt dohányzó tizedest megkérdi egy magyar ember :

„Földi, — mit bámul ez a jámbor népség.“

„A fehér zászlót nézi, uram!“ mondja a tizedes.

„Nojssz azt én is látom; de hát mit jelent az?“

„Csak annyit, uram, hogy nincsen rab az egész ezredben.“

„Micsoda ezred ez a vörös hajtókás?“ kérdi az ur.

„A Dom Miguelezred, uram, ha talán hallotta hírét nagy Magyarországon.“ Mondja a tizedes olyan büszkeséggel, mint ha most lépné meg határát egy nagy uradalomnak, s az utolsó lépésnél azt mondaná : *ez a darab föld az enyim!*

Az ur megemelté kalapját a *Dom Miguel* szóra, aztán kezét fogott a tizedessel még pedig olly keményen, mintha az egész ezrednek egy keze volna, s épen most a tizedesé volna.

„Hogy hívják az ezredet?“

„D . . . . . nak hívják uram, — mondja a tizedes, — az a regementünk apja!“

E szavakat olly szent meggyőződéssel mondá el a tizedes, hogy

most már a magyarázattal is a d ó s a k m a r a d t u n k ; h a n e m e z t a z a d ó s s á g o t t ü s t é n t l e i s i s r ó j u k .

Alig lehet nagyobb böcsülete valamely osztrák ezrednek, mintha csatában legelőször küldik tűzbe, békében pedig Bécsben van a törzse.

Illyen kitüntetett ezred most a Dom Miguel ezred, mellynek épen ollyan ezredese van most is, hogy az egész ezred édes apjának tartja.

Ezen édes apának megvan azon *erkölcs*e, mi minden édes apának megvan, hogy gyermekét legjobban szereti, és nem is hiszi, hogy annál különb fiu legyen széles e világon.

Ezt a tulajdonságot mások gyengeségnek tartják, én *erkölcsnek* mondám az ezredes urban; mert az ezredes ur kedves gyermekeit nem kényezteti el, s akar hányszor szemével látta, hogy az ő fiai csupa engedelmességből meg is tudnak *halni*.

Ennél nagyobb engedelmességet az édes apa sem kívánhat kedves fiaitól; hanem a fiuk is jól tudják, hogy az ezredes urat miért hívják édes apjuknak.

Az ezredes urat hallaná valaki, milly büszke akármeltyik közlegényre, s ha már annyi ezer derék fiu kész halálra menni egy emberért, ő meg szintolly kész meghalni ezen jó fiukért, kiknek böcsületét drága kincsként őrzi.

A Dom Miguel ezrednek zenekara méltó jeles, hogy a kitüntetett ezrednek büszkesége legyen, s a hol a bécsi ember meglátja a vörös hajtókás zenekart, tódul a jó csárdásokat hallani, s a csinos

fiukat nézni, kik a laktanyában a tömeg közé keveredve, mint megannyi házi gazdák szivesen látják a kedves vendégeket.

A mult évben bizonyos alkalommal a laktanyában játszván a zenekar, a bécsi előkelővilág nagy kedvvel hallgatá a zenedarabokat, s ugyanezen alkalommal egy előkelő szép hölgy drága karpereczét elveszté a laktanya udvarán.

Néhány órával később az ezredeshez menvén, esengve kéré, tudakoltatná meg a kaszárnyában, nem lelte-e meg valaki a katonák közül a karpereczet? melly magában is szerfölött értékes, de értékesebb, mint emlék, s így a hölgy nehéz szívvvel viselné a veszteséget.

„Ha Dom Miguel találta meg, — asszonyom, — szól az ezredes, jótállok, meglesz!“

„Bajos dolog jótállni, mosolyog a hölgy, — nem is gondolva, hogy az ezredes milly nagy nyomatékkal hívja saját katonáit Dom Migueleknek.“

„Ismételve mondom, — szól az ezredes, — ha Dom Miguel találta meg, akkor már be is jelentette!“ Fejezi be a beszédet, egyszerűen

szersmind a napos tisztért küldé, hogy a dolgot minél hamarabb elintézhesse, s megígéré a hölgynek, hogy egy óra alatt tudósítani fogja!

A jelentést mindjárt meghozta a napos tiszt, egyszerűen a karpereczet is az asztalra helyezé, jelentvén, hogy egy fiatal közember lelte meg a földön, s azonnal az őrházban tette le.

Kis-Szeben. — (Lásd a szöveget 34-ik oldalon.)

Az ezredes ezt igen természetesnek találta, hisz Dom Miguel nem is tehet másképp; hanem azért a fiut magához rendelé, s a me-reven megálló fiut előbb végig nézve, aztán egész atyai bizalommal mondja neki :

„Fiam, te találtad ezt a karpereczet?“

„Igen is, méltóságos uram.“

„S rögtön bejelentéd?“

„Igen is, bejelentém, méltóságos uram!“

„Ember vagy, Dom Miguel,“ — mondja az ezredes gyönyörködve a fiuban, aztán pedig a karpereczet fölhevén az asztalról mondja :

„Ezt a karpereczet elviszed most azon asszonysághoz, ki ezt elveszítette.“

A fiu elvörösödött úgy, hogy a hajtóka nem volt pirosabb, mint az egészséges arc, mellyre valami szégyen ült ki.

„Méltóságos uram, — kérdi a fiu, — *muszáj* nekem ezt elvinni?“

„Miért kérded, fiam?“

„Ha én ezt oda viszem, majd azt találja gondolni az az uri asszonyság, hogy én ezért valamit várok.“

„Ember vagy, Dom Miguel. — mondja az ezredes, — elviszem magam!”

A fiu megint szabadabban lélekzett, és várta, mikor vezényli az ezredes az elmenetelt, azért szem közt nézett vele, mintha életre halálra váraoznék, de ime az ezredes ur közelebb lép és meghattottan mondja:

„Kezet ide, fiu, — egy Dom Miguel megérdemli, hogy ezredese kezét fogjon vele, — mert elmondhatom, hogy ma böcsületes emberrel fogtam kezet.

* * *

Szóról szóra ezen szavakat mondá D . . . . ezredes, s én édes örömmel irám le e történetet, mellyhez ugyan nincs több; hanem azt mondom ám én is: elég ebből ennyi.

Ime, ilyen a Dom Miguel most, és ilyen volt az előtt.

K i s - S z e b e n .

Vannak védfalak s városok, mellyek erősebben daczolnak az idővel, mint szikla, ilyen Szeben városa Sáros megyében. Ezen kis népességű városka Eperjestől mintegy négy órányira fekszik északra gyönyörű lapályban, melly lombos hegyekkel van övezve. Kijövetkor Eperjesről az első, a magasán emelkedő hegy, Sáros várával, alatta van a város, mellyet a Tarca folyó foly keresztül; fölfelé mentiben a jó karzatba helyezett uton elér az ember Kis-Szeben alá; a város az első látásra mindjárt magára vonja figyelmét. Az a szép hegy jobb oldalán a városnak, melly ujabb időkben izlettéljes kertté alakított, egész paradicsommá változtatja a vidéket. A várost magát falak övezik, mellyek még most is számos tornyaikkal jó karban állanak a város körül. Belsejét igen szépen rendezett házak és utcák díszítik; a falak alatt van a sáncz-gödör, mellyet a szorgalmas lakosok kertek gyanánt használnak; ezeken számos hidak vezetnek keresztül. Szeben alapítása a nép monda szerint ez: A magas Sáros várban tartózkodott udvarával István, a sárosi és székesi herceg, mellyeket Nagy Lajostól nyert. A hosszú mulatozás a vár falai közt unalmassá lön, s őt társaival együtt a szabadba üté. Egykor vadászaton társaitól eltévedt az erdő sűrűjében, kimenetelt nem találván, a hosszas keresés után egy helyre akadt, melly neki kényelmesnek látszott nyugalomra; ő már a lővőből a nyeret levenni akará, midőn ennek nyugtalansága s kutyájának

szaglása figyelmessé tevé, körültekintve észrevett István a lombok sűrűjében egy pislogó világot és távoli kutyaugatást, örvendő veté magát ismét nyeregbe s lovát megindítván rövid idő múlva egy kis várdá előtt állt, mellynek kapuja hosszú zörgés után megnyílt, a várdának zászlósa Tarca csak hosszas kérdezősködés után nem igen szívesen bocsátá őt a várdá falai közé, miután hallá, hogy István háznépe közül való ember. A herceg meglegedve fogadá el az adott szívességeket, minthogy tudá, hogy a várdának őrzője Tarca az egész környékben mint mogorva ember vala ismeretes, s azért is, mert hire járt a nép között Tarca gyönyörű leányának, kit bár senki nem láthatott, mert Tarca erős őrizet alatt tartotta, de szépségének hire, és hogy Szabinának hivaték ismeretes volt. — István véletlenül meglátta a lyánt, s igazolva találta a hírt, mit fölöle hallott; más nap reggel, a nélkül, hogy ki létét fölfedezné, visszalovagolt sárosi várába Ott legelső teendője az volt, hogy titkon mikép kerülhetne Szabinához? a nélkül, hogy a vendégszeretetlen Tarca megtudná, sikerült is különbféle ürügyek alatt Tarcaytól elfogadtatást nyernie. S nem lett nehéz Szabinát vizontszerelemre birni. De a titok nem maradt soká Tarca tudtán kívül, és a herceg kedvesét erőszakkal akará zsarnok atyja kezeiből kiragadni. Egy háborúbai pénzsegély ürügye alatt Bodónak, a herceg egyik csatlósának kellett a vendégszeretetlen vitézt hosszadalmas párbeszédbe vonni, mialatt Gergely, a herceg udvarnoka, Szabinát az őrizetlen várkertben kocsijába ülteté, s nyargalt vele Sáros felé. Tarca azonban majdnem utóléré őket, midőn István maga hajdúival feljök jött, Gergely akkor a diadal jeléül három rózsát emelt föl, azon perczen karját egy nyíl fúrá át, mellyet Tarca dühében utánok küldé, de a czél eleretett, Szabina István karjaiba jutott, ki a boldog találkozás helyére Szabina várost építeté, melly később a lakosok nyelvén Szebenre változott át, s ezen név alatt mint erősség is építetett, s a viszályos időkben sokáig daczolt mindenféle ellenséggel; Rákóczy szintén elfoglala, s legkedvesebb várainak egyike volt. István hű szolgájának Gergelynek a nem messze levő alsó-felső Lak falukat ajándékozá elsőb rendű nemességgel, őt pedig Gergelylakynak nevezé, ezimerébe egy nyíllal átlövött kart, melly ostort és három rózsát tartott fölfelé, üdvözlé őt személyesen; a legutolsó ága a 17. században halt ki ősi városában.

T Á R H Á Z .

Kakas Márton a színházban.

XXXIV. Levél. Nőm meghalt. Kövér Lajostól.

Ne tessék megijedni: senki sem halt meg: mindnyájan megéltünk, még a darab is. Kivételképen valahára olyan színművet is láttunk már egyszer, a mellyben a becsületes emberek, a jó férjek diadalmaskodnak feleségeik csábitóin, s a jó madarak ó kegyelmeik lesznek nevetségessé. Az eszme vakmerő volt; de szerző becsülettel megküzdött vele. Felhozott egy jámbor férjet, a kit a felesége igazán szeret, s ki nejét épen legjobb barátjától félti; azt pedig nem veszi észre, hogy a főbíró miért tartja őt olyan igen hivatalképessé, s egy gazdag földesur, olly kikerülhetlenül jószágigazgatóságra hivatottnak, míg egyszer a gyanúsított jó barát azt a tanácsot adja neki, hogy híresztelje el felesége halálát. Perse, hogy a főbíró mindjárt nem találja az özvegy férjet hivatalra valónak s a földesur sem ohajtja őt özvegyen tisztartóvá venni; a nő megjelenése pedig megszegyenyíti a pirulásra méltókat; a tisztességes férjek nagy elégtételt kapnak, a lepke urfiak pedig annak rendi szerint megkorbácsoltatnak. Megvárjuk minden feleséges criticustól, hogy e jeles színművet tehetségei szerint méltányolja s minden jó házaspártól, hogy elmenjen bele, mikor adják, és ott teljes erejéből tapsoljon, az igazgatóságtól pedig, hogy farsangon át legalább háromszor adassa: ugy is nehéz az embereket beleédesgetni a szent házasságra.

Kakas Márton.

Irodalom és művészet.

— Következő nyilatkozat küldetett be hozzánk:

„A „*Losonczy Naptár*“ szerkesztősége többek megnyugtására, kik a Naptár bizonyos adomáját magukra vették, jelenti, hogy azzal távolról sem czélozott senkire, s hogy az a „Mindig nevető Democritus“ból van véve, s az csak gyarlóságát árulja el, a ki egy igen sok évvel ezelőtt irt. kalendáriumi adomát magára veszen a XIX század utó felében.”

— Gyulán megjelent a *Szeberényi Lajos* által szerkesztett s kiadott „*Néptanítók könyvének*“ mult évi utolsó vagy is a II kötet 6-ik füzeté. A tartalom most is sok érdekest nyújt. Így az értekezések között. Levelek a növelési reformról *Rákositól*. Erkölesi módok a szülőket gyermekeik iskoláztatására rábirni *Gaál D.-től*. Elemi iskolai fegyelem *Raicher J.-től*. A német országi tanítók 8. közgyűlése. *Szeberényi L.-től*. Séták a népiskolában. Sz. A.-tól. Az értekezéseken kívül vannak élet és jellem rajzok, növelési munkák bír-

latai, ujabb könyvek elősorolása, s a Tárcaában számos külföldi s hazai iskolai s növelészetű közlések. — A füzet végén közli a szerkesztő mult évi előfizetőinek névsorát is, összesen 231-et, a vállalat belbecséhez és szükségességéhez képest valóban piritólag csekély szám, főkép ha még hozzáveszük, hogy előfizetési díja nem több 2 ft. 30 kr-nál! A szerkesztő mindazáltal nem ijedt vissza e részvételességtől s új előfizetést nyit a „*Néptanítók könyve*“ 1857 évi vagy is harmadévi folyamára, ohajtjuk, hogy díszes buzgalma végre érdemelt méltánylásra találjon.

— Maros-Vásárhelyen egy kis irodalmi mű jelent meg illy czímmel „*Mindenkit szorgalmas templom-gyakortásra ébresztő, lelkesítő s kötelező Indokok*“, népszerű versezeten olvasmányul iskolát végző gyermekek s ifjak számára. Szerzette *Sebestyén István*, mező-madarasi ev. ref. pap. Maros-Vásárhelyen, nyomtatta Kali Simon 1856. kis 8 ré. Ára nyomt. papíron 12kr., írópapíron 16 kr. p. A kis mű nagyon el van terjedve az ottani vidéken s ismertetése e lapok szerkesztőségéhez három érdemduz egyházi férfit ajánlataival küldetett be, kiknek nevei: Péterfi Károly, Antal Imre, Viski Zsigmond.

x* Az előfizetőiben és belértékében napról napra gyarapodó *Nagy Tükör* 3-ik füzeté is megjelent következő tartalommal: Politikai körut gyalog. — Románcz. — Baromtörténetek. *Kakas Mártontól*: I. „A nemesszivü bika.“ II. „Az érzékeny disznó.“ — Hírhedt íróink arcképei. — Műfordítások. — Synonimák. — Léla asszony. — Férgek almák. — A figyelmes esz. — Valószínű. — Libaper. — Török adoma. — Mellyik jár jól? — Gonosz kategória. — Csinján binján. — Szófogadás. — Hamlet apjának a lelke. — Pénz elrepül. — Fokozat. — Kegyes tanács. — Befelel neki. — A gibernyázi kovács mint fogorvos. — Adomák. — Székely képek. — Krumpli Jeremiás hallatlan epigrammái. — II. Arckép a Nagy Tükörre elő nem fizető celebritások.

x* „*Kaczagányok*.“ *Bernáti Gáspártól*. A csinosan kiállított 100 lapra terjedő könyvecskének mondva se csinálhatott volna senki jobb ezimet, mert annak változatos tartalmát ugy állitá össze, a mi régi jó időkben is ismert, apadhatlan kedélyü, örökifju tréfa és szikrázó élezmesterünk, hogy a Kaczagányok bármely lapjára nyisson az ember, néhány soron végig futva csakugyan kacagnia kell. De nincs is panasz vevők hiánya ellen, mert nagyon kelendők a Bernáti Gázi által fölprémezett és kisujtásozott „*Kaczagányok*.“ Kiadja Müller Gyula. Ára 40 pkr.

x* *Kis Hegedű*, vagy magyar dalok kis gyermekek számára, készitő *Horháti*

bácsi. Kiadja *Heckenast* Gusztáv. Dicséretes tulajdona e füzetkének főképp az, hogy magyaros hajlamu s jó törekvésű. Minden költeményke egy-egy magyar népdal nótájára van írva. Ha második kiadást érne e füzetke, ajánljuk a jótörekvésű szerzőnek, hogy az imitt-amott elszórt nyelvtani gyöngéseket irtogassa ki. Illyen kiirtani való p. o. a *Teheke* című versben: „Sok édes tejet *ihat*, Ha veled *ihat, etet*,” illyen szemszuró nyelvtani botlást az irodalom mostani állapotában, Tatár Péter uram sokkal szabadalmazottabb tollából sem lehetne figyelmeztetés nélkül elnézni, annál kevésbé ifjúságnak írott, tehát nevelési feladatu könyvecskében. Egyébiránt e sorok nem megrovásul, csak jószándoku figyelmeztetésül vannak írva.

M i u j s á g ?

x* *Szenvey József*, a magyar akademia levelező tagja s irodalmunknak több oldalú, későbbi éveiben főképp a hírlapi téren kifáradt munkása, folyó hó 22-én megszünt élni 56. éves korában. Hosszu szenvedésteljes elhunytát számos barátain s ismerősein kívül özvegy, neje és árva leánya siratja.

x* *Tanítóutca Debreczenben!* Nem nagyon szép történet biz ez; hanem mások rettentő példájára mégis jónak tartjuk közölni rövid kivonatban azt a furfangos históriát, a miről gondos levelezőnk hosszu levélben tudósított. — Ott valahol Debreczen vidékén van egy város, abban a városban van egy malom, ennek meg egy malommestere. — Ezen derék urhoz egyszer csak beköszönt egy fiatal molnár, s elpanaszolja, hogy ő elég vagyonos legény, s egy bátyja ura erőnek erejével olyan gazdag leánynyal akarja őt összeházasítani, a kit ő nem szeret, pedig nagyon föltette magában, hogy csak olyat vesz el a kit szíve választ, ha szegény is; — ez okból elhatározta, hogy ő inkább elhagyja Debreczent a hol az ő nagybátyja lakik, és kiarendálja a malommester uram keze alatt levő malmot, majd megél ő egy is. Addig is míg megalkudnának, némi biztosítékul átadott egy jól ismert nevekkal aláírott és láttamozott 1500 pftos kötelezvényt, a melly őt illeté, s ott maradt a szives malommesternél néhány napra a malom táját ismergetni. Volt pedig a házigazdának egy fiatal özvegy menyecske leánya, a kivel a vándor árendás rövid idő alatt nemcsak szép szavakat, de szívet és jeggyűrűt is cserélt atyámuram beleegyezésével. — Ez idő közben levél érkezett Debreczenből, a mellyben nagyon sürgetik a vőlegénynek felesapott vállalkozót, hogy sietne Debreczenbe eladni azt a 80 hízott sertést, mert nagyon megakarják venni. Meghívja tehát ipaurát is a debreczeni utra boldog vőlegényünk, hogy ott egy füst alatt a disznókat is eladhassák, egyéb pénzeket is fölszedhessenek, meg a leendő rokonságot is megismerjék. — Az atyus kocsi fogad, nemcsak zsebevaló pénzt, de zseborát is ad leendő kedves vejének; a jószívű menyecske pedig, hogy meg ne fázzék az eszemadta, legszebb nagy kendőjét csavarta nyaka körül amugy urfiasan shawl módjára. És amint elértek Debreczenbe, hova is tartottak volna egyebűve, mint ama híres *Fehér lúba* a hol az öreg *Boka* olly szivrehatóan szokta huzni azokat a gyönyörű régi magyar nótákat. — Hogy a beszállásra vig vacsora következett, és még jóféle *tokaji* sem hiányzott, ez nagyon természetes, valamint az is, hogy a vőlegény másnap reggel rövid pálinkás früstök után előrement dolgait intézni, s az atyafiakat tudósítani ipaura bemutatásáról; ámde az nem szép tőle, hogy két napig várakoztatta ipaurát éhen szomjan kocsisostól, lovastól, s mai napig sem mutatja magát; s elmenésekor azt mondta, hogy ha tovább elkésnék, csak a tanító-utczában keressék itt meg itt, aminő néven nevezhető utca pedig egész Debreczen városában nincs. — Sajnáljuk az egész megcsalatott becsületes felekezetet, legkivált pedig a megcsalatott menyecskét, a ki azonban eliheti szép nagykendője fejében kárpótlásul, hogy az illyen szép madártól jobb volt rövid csalódás után elszakadni, mint sorsát megosztani, mert előbb-utóbb hurokra kerülnek, és kétszeres büntetést érdemelnek az ollyan világesalók, kik a páratlan magyar vendégzeretettel illy alacsonyán visszaélnék.

x* *Soprony városa Liszt Ferencnek egy házat küldött névnapj ajándokul.* A mit nem úgy kell érteni, mintha valami kétemeleles házat deszkák közé pakolva vasuton szállítottak volna a zongora- király székvárosába Weimarba; hanem csak úgy, hogy egy ügyes soproni születésű festésszel levetették azt a házat *Doborjában* Sopronytól 2 óra távolságu helységben, a hol Liszt Ferenc született, s azt az igen csinosan sikerült képet küldék el Liszt uramhoz. A festész neve *Steinacher*.

x* *Vidats István* gépgyárában a mezei gazdákat érdeklő lényeges intézkedések történtek. Mindenek előtt igen érdekesnek tartjuk azt, hogy sikerült e derék gyártulajdonosnak *Jankó Vincse* hazánkfiát iroda főnökül megnyerni. A kik a gazdasági érdekű lapokat olvassák, tudhatják, hogy *Jankó* ur több évig folytonos érintkezésben volt Angolország gazdasági gépgyáraival, mellyek terjesztésére hazánkban is érezhetően hatott. De még az sem tréfa dolog ám, hogy az ekék annyira kelendők, miszerint *Vidats* legalább háromannyit fog ezental gyártani, mint eddig készített, és tetemesen leszálítá e roppant kelendőségű s minden jóra való gazdának elkerülhetlenül szükséges szerszám árát. Láttuk legutóbbi árjegyzékét, s úgy emlékszünk, hogy van az ekék között 13 pftos is. Ez már valami.

— Pestmegyében Bényén f. hó 6-án mult ki *Horeesky Sámuel*, előbb 23 éven át pilisi néptanító, az utolsó 19 évben bényei ev. lelkész, életének 65 évében. Az egyház és iskola terén 42 éven át fáradhatlanul munkálódott férfuban példás férjt, jó atyát s becsületes emberbarátot gyászolt a népes halotti sereg, melly előtt *Sárkány Sámuel* pilisi, s *Dobronyovszky Károly* péteri lelkész urak tartottak az elhunyt felett dicsérő szónoklatot.

x* *Egerben* folyó hó 9-én meglehetősen számú válogatott közönség előtt adtak *Székely testvérek* hangversenyt, mellyről tudósítók sok dicséretet írt; különösen kiemelve *Imre* zongora játéka tisztaságát, mellyet folyó kristálynak nevez. De *István* is méltán foglalt helyet már régebben ismert test-

vére mellett, a kiről valamint mi pestiek, néhány hét előtt, ugy Egerben is meggyőződtek, hogy igen sok bravourral tudja gondonkájából kicsalogatni a szivreható édes bús hangokat. — Nagyon sokan vannak Egerben, kik a kórházat az irgalmas nénékre ohajtják bizni, a kiknek áldozatkész gyöngéd gondos ápolásáról sűrűen érkeznek *Gyöngyösről* a kedvező hírek. E remény annál inkább teljesülhet, mert hisz ott van Egerben ama nagylelkű férfiú, kinek a gyöngyösi kór- és dologház lételetét köszöni. Az egr dologház ügyéről épen nem örvendetes a mit olvasánk tudósítók sorai között, az pedig szomorító, hogy Egerben *volt de nincs kisedővoda!* — Ugyan hát hova lehet illyen drága, megbecsülhetetlen kincs? kire volt bizva annak megőrzése ápolása? kiktől kell azt számon kérni, és kik azok a lelkes Egerben, a kik illy szent ügy érdekében vonakodnának szigorú számot kérni és adni? — A mit ma megtehettek, ne halaszátok azt holnapra.

x* *A körösi ref. iskola* ez év kezdetével becses adományokban részesült. *Tomori Anasztáz* ur a tanítók nyugdíj alapítókéjének első kövét e czéla adományozott 1000 pfttal tette le; *Szilágyi Ferencz* ur pedig az iskola könyvtárát 1000 darab jeles könyvvel gazdagította.

— A „*Lapok a lovászat és vadászat köréből*” mint előre lehetett látni, igen nagy részvétnék örvend. Nem is lehet az másképp nálunk magyaroknál, a hol annyi lóra termett előkelő birtokos van, s azon hazában, mellynek fiai a világ leghiresebb huszárjai, a kiknek minden ezredéből számos előfizető van már is beírva a lovászat és vadászat lapjainak matriculájába.

** A *Tarka Élet* második kötetének példányai minden előfizető számára postai uton megküldetvén, a kik tán tévedésből nem kapták illető példányukat, kéretnek e munkát érdeklő felszólalásaikat t. cz. *Emich Gusztáv* ur szállítmányi irodájához intézni, a hol minden ide vonatkozó igények kész teljesítésre találnak.

** Megjelent a *Hölgyfutár* mellett a mohácsi csatakép. A kép, mint előre hirdetve volt: igen jól ütött ki, s az említett lapnak nagy közönséget szerzett.

Barsmegyében a tél eddigi természetes időjárásától eltért. A felső hegyes részén kevés, az alsó részén pedig a garamvölgyi síkságon a hó majd sok is volt, de *Zelizen* alól már kevesedett Csataig, a hol alig lepte be a földet. December kezdetétől 20-kaig és január 1-étől fogva 14-keig pompás szánutakon hordták haza az erdőkben drágán megvett tűzifákat. A nagysallai határban egy lányi hó is volt; most apró esők s lágy idők járnak, a hó lassan olvadoz. A Garam már háromszor befagyott, és fölolvadt jege minden károk nélkül zajlott el.

— *Szalk-Szent-Mártonban* legközelebb megtörtént a volt földesur gróf *Széchenyi Pál* és volt jobbágyok közti legelő elkülönzés. Ez alkalommal az uradalom egy pár ökröt s 10 akó bort ajándékozott a lakosoknak. A reform. vallású nép azonban elhatározá, hogy az adomány fölemesztése helyett azt pénzzé teszi, a szükséges összegig kipótolja s orgonát csináltat a templomba. Az illy józan eljárását népünknek mindig örömmel hirdetjük lapunkban, s kérjük tudósítónkat, hogy illyen adatokat soha se veszítsenek szem elől.

— *Esterházy Antonia* grófnő a pesti jótékony nőegyesületnek 20 darab téli gyermeköltönykét ajándékozni kegyeskedett, mellyek az egyesület hálás szegényei közt el is osztattak.

Vidéki hírek.

Alsó-Szent-Mihályfalva. (Erdély) dec. 22. 1856. (*Pálinka áldozata. Anyai vigyázatlanság.*) Borzasztó események tolmácsa lenni vagyok kénytelen. A mult hónap utolsó hetében történt, hogy egy ide való, volt unitárius énekevezér 21 éves fiú (névvel: Sz... S...), bement a csak fél órányira fekvő városba Tórdára, hetivására. Utja mind az Aranyos folyó partján vezeté, melly a város mellett folyik el. Megérkezvén az említett városba, részint mivel hideg volt, részint mivel a pálinkát igen szerette, egy csapszékbe beült és az egész napot a pálinkaivásnak szentelte, minek következtében jól le is itta magát. Eszébe jutta éjfél tájt, hogy haza kellene menni; s valóban el is indula a csapszékéből. A mint az Aranyos partján jöve, a vizet látta, a pálinka által még eléggé ki nem elégitett szomját vízzel is akarván némileg csillapítani, az Aranyoshoz szállt, s le hajlott inni; de feje kabult lévén a vízbe bukott, szerencsétlenségére a víz ott nagyon mély volt. Valahogy nagy bajoskodások után kivergődék a partra. De minthogy, mint említém, nagyon hideg volt, vizes gunyája rajta megfagyott, ugy, hogy tagjait hajlítani képes nem volt; igyekezett fölállni, de mind annyiszor a fejéből még el nem távozott pálinka szesze földhöz sujtá; a hó is nagy lévén, a mint abban föl kelni akarván, heverődött, vizes gunyájára ragadt, s ő már többé nem emberhez, hanem hógomolyához vala hasonlítható. Kezei s lábai megfagyván földagadtak kiengedések után. Egyszóval: irtózás volt ezen nem ember alaku embert szemlélni. A belső-szent-mihályfalvi bíró B. S. ur történetesen azon az uton menvén haza, meglátá ezen hógomolyához hasonló alakot mozogni; előbb nem tudá mi az, s jobban közelítvén hozzája, nem tudá ez alakban, a különben előtte ismeretes fiatalra ráismerni. Azt kérdé tőle legelőbb is hová való, és ki lenne? Midőn ez megmondá, egészen elbámula, s megszárván ezen szerensséltent, nagy bajjal, három órány idő alatt, tudá csak a fél órányira fekvő várostól haza hurezolni. Haza vezetvén anyja házához, rögtön hidegvízbe tétettek kezei s lábai, mellyek ki engedvén nagyon feldagadtak; azután azok bekötözéttvén, korházba vitetett. Mint értesülve vagyok föl fog gyógyulni; — de a pálinkaivás bélyegét — a nyomorékságot fogja ittassága jutalmaul és emlékezetül egész életén keresztül viselni! De térjünk által a másik, ennél retteneteseb eseményre. Egy asszonyt kötelessége a jóforma távolságra fekvő urasági udvarba hívta. Férje nem volt otthon. Másfél éves gyermekét bölcsőjébe, hogy abból ki ne essék, keményen lekötötte, s ráhuzá az ajtót, melly, mit ő

észre nem vett, nem tévődött be, a ház pitvarában két sertése volt; gondolván, hogy a ház ajtaját behuzta s oda be nem mehetnek, a pitvar ajtót a sertésekre huzá s lezárta lakattal. A sertések egy darab ideig csendesen maradtak de megéhezvén, a pitvar ajtaját kezdték turkálni, hogy ki mehessenek, melyből, lakattal lévén lezárva, ki nem ronthatnak. Azután a ház ajtajának fordultak, s azt betaszítván a házba törtek, s ott kenyeret sat. megevént, a bölcsőben lekötött gyermekre törtek. A gyermek nem mozdulhatott. A sertések megették a gyermek kezeit, lábait s egész ábrázatjáról a húst; a többi részét nem ehatték meg, mivel rongyokkal be volt takarva, s a bölcsőt is turkálva fölfordították. Egy darab ideig hallatszott a házban sirás, mi az arra elmenőkben figyelmet ébresztett; de mivel a házat lelakatolva látták, gondolván, hogy egyebütt hallatszik a sirás, tovább mentek. A gyermek sokáig sirt. Egy asszony, ki midőn vissza tére, s a keserves sirást még mindig hallá, figyelmesb lón, s a lelakatolt ház felé közeledvén, valami rozsat sejtte. Az ablakhoz menvén benéze, s legnagyobb borzadására látá, hogy a sertések a bölcsőt, melly le volt fordulva, turkálják; de minthogy az ajtó lelakatolva volt, be nem mehete; rögtön tehát a gyermek anyja után sietett az urasági udvarba. Ez hazajövént az ajtó kinyitá s bement a házba, hol gyermekét s egyéb élelmi szereit is a sertésektől megéve találta. A gyermek csak 24 órai retentő kinok után adá ki lelkét. Ugyan ezen asszonnal történt az, hogy vigyázatlanságból még egy gyermekét le forrázta, ki annak következtében, nagy kinok közt mult ki. Vajha ez, valamint az előbbi esemény is, minden embernek és különösen szülőnek intő példál szolgálja.

Beke Károly.

Nagy-Körös, jan. 1. (Orgona a ref. templomban. Iskolai adakozások.) A közelebb elmúlt karácson szent ünnep igen nevezetes vala egyházunkra és iskolánkra nézve. Ref. templomunkban ekkor szolált meg először az orgona, mellyet t. Patay Sámuel ur és felesége t. Beretvás Éva asszony kegyességök ajándékoztak az egyháznak. Lelki öröm vala hallani a buzgó hívek éneklését, milly fölségesen emelkedék az föl, orgona kísérete mellett a Mindenható szá-molyához, látni naponkint öregeket és ifjakat, milly áhitattal tódulnak az Isten házába inkább, mint ezelőtt. Az orgona 4000 pftba került, áldja meg Isten a két tisztos öreg párt mennyei üdvvel, kiket földi javaival már bőségesen környül vón, s éltesse őket egészségben sokáig.

T. Egressi Galambos Sámuel ur, a mellett, hogy azon húsz p. forintot megküldte, mellyet évenként kegyesen adományoz magyar irodalmi munkák szerzésére, legközelebb igen jeles képekkel gazdagítá, vagy inkább alapját tevő le a képgyűjteményünknek. Jeles írók és hazafiak arczképen kívül, mind aranyozott rámkában birjuk szivességéből: 1. Buda-vár visszavételét 1686., 2. Árpád emeltetését 889-ben, 3. Dezső önfeláldozását 1330., 4. Mária Terézia a pozsonyi országgyűlésen 1741. — Tehát t. Egressi Galambos Sámuel ur, miután a hangzó művészetet nálunk megalapította az által, hogy már előbb egy zongorát ajándékozt, s hangszerek gyarapítására ezer p. forint alapot tett, jelenleg a művészet más ágának is alapját tevő le. Így a művészet mind három nemére, kép-, hang- és szülő-művészetre nálunk legjótékonyabban hat.

Az új év napja szintén nevezetes iskolánkra nézve. Ma olvastatott fel egy tudós és buzgó hazafinak, ki magát nevezeteni nem akarja, adománylevele, mellyet főtisztelendő Báthory Gábor superintendens urhoz s általa a helybeli ref. egyháztanácsához intézett. A nevezett adománylevelben a tudomány buzgó pártolója több mint ezer darabra menő, igen becses könyvet: latin és hellen classicusokat, historiaikat és politikaikat ajándékozt a nagy-körösi iskolának, kijelentvén azon nemes szándékát, miszerint még nem kevesebb számú könyvei halála után szintén a nagy-körösi iskoláé leendnek. Adja Isten, hogy könyvtárának hátra lévő része sokáig jusson birtokunkba.

Végre t. Tanárky Gedeon ur több százra menő jeles könyvvel gyarapítá könyvtárunkat, valamint néhány jó darabbal Fodor Gerzson ur is.

Isten áldja meg mindnyájokat nemes buzgalomukért!

Szabadszállás, január 12-én. (Új orgona. Népevelés. Temető és faiskola. Petőfi telke. Városi könyvtár.) A vallásos kegyelet, templomunkat 18 változatu orgonával díszesíté. Egy öreg, gyermektelen, 60 éves földmives házaspár: Márton József és Varga Erzébet készítették azt Mooser Lajos, salzburgi orgona-művész által. Szép és nemes az áldozat, ez igénytelen emberek részéről; s annyival nemesebb, mert szájuktól vonák el a falatot, csak hogy szívőkben és a templomban Istennek oltárt építsenek; vagyonuk fele részét fölemészté ez orgona. — Ott áll már az orgona templomunkban tisztelet parancsoló külsejével, s hat változatával készen. Ki rajzban látta az esztergomi orgonát, képzelje el annak a közép, magasabban álló testétől a két vele kapcsolatban álló kisebb testet, s fogalmat nyer orgonánk külső alkattáról. Vajha annak hangjai Istenhez vezetnék azokat is, kik „elhagyták őt és kerestek magoknak kútfit, mellyben semmi víz nincsen!”

Iskolánk, mióta állandó tanítók működnek bennök, szép sükert mutatnak föl. A taneszközök is lassankint szaporodnak. Helybeli lelkész n. t. Nagy Sámuel ur egy 12 pftos földtekével és a Vasárnapi Könyvtárral ajándékozá még az iskolát, t. Szeles László ur pedig az iskolai könyvtár gyarapítására 10 pftot volt szives adni. Fogadják a nemes jóttevők a szülők nevében legszivesebb köszönetemet. — Vasárnapi iskolával nem dicsekedhetünk. Pár évvel ezelőtt tétetett ugyan vele kísérlet; de a szegény tanító, kinek az egy vasárnap délután volna üres ideje, nem sok kedvet érvén ingyen fáradsághoz — megbukott a vasárnapi iskola. — Nincs tanyai iskolánk, és ennek hiányában a jó ég tudja, mennyi gyermek nő föl iskoláztatás nélkül. — Jakab pusztá négy mérföldnyire fekszik a várostól, s lakja 3—400 lélek; illy távolból nem küldhetvén a szülő gyermekét haza a városba iskolázni, marad

tudatlannak. Pedig, ha iskola volna, hiszem, hogy az abból kikerült nemzedék nem kerülne annyiszor rögtönítélő bíróság elé.

Nincs faiskolánk sem, de remény van hozzá, hogy a legközelebbi tavaszon a kijelölendő faiskola üres terére vezetjük a kérdezőt. A várostól délre épen a város alatt terül el egy 20 holdnyi szép tér, Petőfi Sándor atyjának egykori birtoka, kitől a város, elköltözésekor megvevé. E tér van kinézve temetőnek és faiskolának. Szép gondolat a nemes városi előljáráságtól. Maga a költő, kinek az birtoka volt, aluszsa örök álmait: hadd aludjanak az ő birtokán százak, ezerek az idők végeig; de élnek lángeszének teremtményei: hadd éljenek, hadd virágozzanak az ő birtokán iltetendő csemeték, s mint költeményei, úgy azok gyümölcsei: hadd jussanak el úrnő mint napszám asztalára, s midőn olly jóízűen olvassa költeményeit és eszi a gyümölcsöt, jusson eszébe, hogy amaz Petőfi Sándor lángeszének kifolyása, emez Petőfi Sándor birtokának termése *).

Két év előtt alakult nálunk egy kisedd könyvtár „Városi könyvtár” név alatt. Kiadása a két évben 411 pft-ra rúgott, s e csekély pénzerővel a magyar irodalom termékeinek szinét, javát megvette, s most már az ajándékozott könyvekkel együtt 327 kötet könyvnek van birtokában. Ez évben is, remélem, 200 pftot fordíthat könyvekre, s ha ez évenként így mehet, néhány év folytán szép könyvtár birtokában leendünk. E könyvtár a nemes városi előljáróság gyámolításán és tetteges részvétén kívül, különösen két férfinak köszöni lételetét. E két férfi: Kovács János és Hegedüs János. — *Vörösmarty László.*

Igazolás és czáfolat. Értésemre esvén a V. U. f. évi 2-ik számának h.-m.-vásárhelyi levelében foglalt rágalmak, mellyek személyem és állásom ellen ezen lapnak egy névtelen levelezője által beküldettek, azonnal Hold-Mező-Vásárhelyre mentem magam igazolására, és az ottani cs. kir. szolgabírói hivatal, megnyugvásomra ez ügyben szigorú vizsgálatot tett, és megbírálván minden írományimat, s már előre bocsátott működéseimet, arról meggyőződött, hogy a kölcsönt kívánók száma nem 200, hanem csak 19, és hogy én nem 5000 ft. nemis 500 ft., hanem csak annyit kaptam egyezés után, a mennyi ez ügy vezetésére és tiszta befejezésére józanul kívántatik, így tehát hamis eljárást nem levén a t. bíróság, falsumot sem talált, s a törvényes igazolásomat bizonyító okmányokat olly utasítással adta kezembe, miszerint a rágalmazó ellen a törvény szigorát vegyem igénybe. — Minő oka és kifolyása légyen ezen ellenem intézett megtámadásnak? a törvényes eljárás ki fogja deríteni. — Tartozván a tisztelt közönségnek, és önmagamnak törvényes igazolással, az eredményt értesítem közönségemnek.

Pest, január 22-én 1857.

Ernyei Károly, szab. ügynök.

Szerkesztői mondanivalók.

948. **Hollós János.** Nem adható.
 949. **Blumentrittnek.** Megkapta-e már a kéziratot? Innen háromszor küldetett el? Ha vette, írja meg, nehogy negyedszer is megküldjük.
 950. **Kancsi Márton, brügónak.** Nem úgy verik a cigányt.
 951. **Molnár István úrnak.** Rajzokat a népismeretetéshez okvetlenül ohajtunk adni, de azt pusztá leírásból rajzoltatni nem lehet. Sziveskedjék ön az ajánlott rajzművészettel értekezni, természetesen a mi erszényünk rovására.
 952. **Kálmánésára.** A küldöttekből néhány adat igen érdekes.
 953. **Lajos király.** Thali Kálmántól: annak idejében közöltetik.
 954. **Maszlagviragok.** Ibi, ubi, használhatók.
 955. **Érzékeny románcz.** Nem érzékenyített el bennünket.
 956. **Kézdí-vásárhelyi posta-expedícióhoz.** A Nagy Tükör példányai innen el vannak expedálva.
 957. **Sz.-Károstra.** Ha tehát... az adomák használhatók.
 958. **Boldor és Biallak leírása.** Érdekes.
 959. **A mindenes gyűjtemény.** Előbb látunk kellene, hogy hozzá szólhassunk.
 960. **Szent sir temploma.** Tökéletlen rajz.
 961. **Nem csal és a többi nem adhatók.**
 962. **Növesztett férj.** Nem közölhető.
 963. **Csetényi Kálmánnak.** A rajzok munkában vannak s a tárgy azok elkészültével közölni fog.
 964. **Árpádhegy.** Nem adható. — 965. **Balaton versei.** Nem közölhetők.
 966. **Kenyerem s borom.** Nem adható.
 967. **Atyamhoz.** Nem adható. — 968. **Hegyháti dalok.** Nem közöltetnek.
 969. **Rostás Pal emléke** elfogadtatik.
 970. **M.-Vásárhelyre Cs—toni.** A leirt esemény, bármennyire meglepő és megható, sokkal inkább magán érdekű, s az illetők magán viszonyaira vonatkozik, semhogy annak közzétételét szükségesnek látnók. A czikk s az illetéktelenül küldött 10 pft. iránti rendelkezését kérjük.
 971. **Oroszlán gyógytárba.** A templom rajzát későbbi időre kérjük, minden esetre látni szeretnők, mielőtt hozzá szólhatnánk.
 972. **Bohon-Upas.** A küldött rajz kiadó-hivatalunkban visszavehető. Hasonló tárgyaknak bőveben volnánk, csak rájuk kerülhetne a sor.
 973. **P. Korpádra.** Lesz rá gondunk, hogy a kívánt közléseket s más ehhez hasonlókat rendszeren olvassák lapjainkban. A kezdet már megtörtént. Sok szerencsét!
 974. **Gönczre.** Tapasztalni fogja ön, hogy minden méltányos kívánatot örömmel teljesítünk.
 975. **A vándor** — hiában vándorolt hozzánk. **A hontalan** — nem találhatja föl honát minálunk.
 976. **Imsóstra.** A nyelvészeti értekezés nem lapunkba való.
 977. **A debreczeni csizmadia-inasnak.** Nem Cicero pro domo sua? A formát nem tartjuk sükerültnek; magát a tényt nem hagyjuk érintetlenül.
 978. **Kis-Endrédre.** Csak olly hosszú ne volna; így még várunk kell egy kissé.

*) Valóban elismerésre méltó a kegyelet, melly elhunyt költőnk emléke iránt a szabadszállási érdemes városi község kebelében mutatkozik. Ohajtjuk, hogy e szellem továbbra is fennmaradjon, s minél szebb eredményeit közölhesse velünk t. levelezőnk. — Szerk.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Falusi Gazda” vezérlapok második évi folyamára.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**